

ÖZET RAPOR

6. TÜRKİYE - İRAN YUVARLAK MASA TOPLANTISI

“Yeni Dönem Türkiye - İran İlişkileri: Fırsatlar ve Riskler”

(24 - 25 Aralık 2012, TASAM & İran Dışişleri Bakanlığı IPIS | Tahran)

“Yeni Dönem Türkiye - İran İlişkileri: Fırsatlar ve Riskler” temalı **Altıncı Türkiye - İran Yuvarlak Masa Toplantısı** 24 - 25 Aralık 2012 tarihlerinde İran’ın Başkenti Tahran’da IPIS (Institution for Political and International Studies) ve TASAM iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. Toplantıya TASAM’dan Başkan Süleyman Şensoy, Başkan Yardımcısı Büyükelçi (E.) Murat Bilhan, Kültür Üniversitesi Öğretim Görevlisi Dr. Bora Bayraktar, TASAM Ortadoğu Masası Uzmanı Dr. Muharrem Hilmi Özev ve Uzman Yardımcısı Hazar Vural’dan oluşan heyet katılmıştır. Büyükelçi Dr. Mustafa Dolatyar başkanlığındaki IPIS heyeti ise çok sayıda diplomat, akademisyen ve uzman tarafından temsil edilmiştir. TASAM heyeti ayrıca İran Dışişleri Bakan Yardımcısı ve CIRE (Center for International Research and Education) Başkanı H.E. Dr. Soleiman Pour tarafından kabul edilmiştir. Ziyaretin ikinci gününde TASAM heyeti İran’ın önemli düşünce kuruluşlarından CSI (Caucasus Studies Center) ile bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirmiş, IMESS (Institute for Middle East Strategic Studies) adlı enstitüde yine ortak bir toplantıya katılmış ve enstitüde öğrenim gören yüze yakın doktora ve master öğrencilerinin katıldığı seminerde TASAM Başkan ve Başkan Yardımcısı konuşma yapmışlardır. IMESS ile yapılan toplantıya T.C. Tahran Büyükelçisi Sayın Ümit YARDIM’da katılmış ve toplantı sonunda bir konuşma yapmışlardır. TASAM ekibi T.C. Tahran Büyükelçisi Umut Yardım tarafından da kabul edilmiştir. Bölgesel olayların ivme kazandığı ve diyalogun önem kazandığı bir dönemde gerçekleştirilen etkinlikler oldukça verimli sonuçlar doğurmuştur. Etkinlikler sırasında düzeyli bir görüş alışverişi temelinde ikili ve çok taraflı konularla, ulusal, uluslararası sorunlar konusunda bir anlaşma zemini ortaya çıkmıştır. Programın daha önceden belirlenmiş olan tematik alt başlıkları gereği yapılan sunumlar, soru ve cevap periyotları ile daha ayrıntılı bir biçimde irdelenmiş, güncel bölgesel, küresel sorunlara yönelik soru ve kaygılar, TASAM heyeti tarafından dirayetle cevaplanmaya çalışılmıştır. Etkinliklerde yapılan sunum, değerlendirme ve önerilerin özeti aşağıda sunulmaktadır:

IPIS ekibi İran ve Türkiye’nin çok dinamik ve **kalkınmakta olan ülkeler** olduğunu, bu çerçevede karşılıklı anlayışlarını güçlendirebileceklerini, bazı özel bölgesel konularda işbirliği yapabileceklerini, Türkiye ve İran’ın önündeki stratejik seçeneğin aslında açık olduğunu, hegemon devletin (ABD) ağırlığını Asya –



Pasifik'e kaydırmak istediğini, bunun kendi bölgemizde bir güç boşluğu oluşturmasının kaçınılmaz olduğunu, bu boşluğun öncelikle Türkiye, İran ve Mısır tarafından doldurulacağını, ama Siyonist antitenin (İsrail) ABD dış politikasını bir şekilde askerileştirdiğini bunun bölge iç dinamiklerin istikrarlı bir devinim kazanmasını engellediğini, bu durumun bölgenin refah ve istikrarını tehlikeye attığını dolayısıyla İran, Mısır ve Türkiye'nin yakın işbirliğinden başka bir seçeneğe sahip olmadığını, bu üç ülkenin milli çıkarlarını karşılıklı olarak anlama çabası içerisinde olmaları gerektiğini; ikili, çok taraflı ve uluslararası alanlardaki ortak çıkarların ve uygun tematik, bölgesel gündemin belirlenmesi noktasında yönetimlere, üniversitelere ve düşünce kuruluşlarına büyük görevler düştüğünü;

TASAM ekibi ise Bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin önündeki temel eksikliğin yeterli **kapasite inşa edilememesi** olduğunu, karşılıklı bağımlılık inşası için bölgesel risk faktörlerinin bölge ülkeleri tarafından iyi anlaşılması ve bunun için **ortak dil** oluşturulması gerektiğini, bölgesel risklerin **engellenmesinin** tüm bölge ülkelerinin temel amacı haline getirilmesinin son derece önemli olduğunu, karşılıklı kapasite inşasında **üniversitelere, düşünce kuruluşlarına, işadamlarına ve diğer sivil** toplum örgütlerine özel önem atfedilmesi gerektiğini, bölge ülkelerinin kapasite inşası ve bunun araçları üzerine odaklanmaları gerektiğini, küresel uluslararası alanda **çok boyutlu bir güç sisteminin** ortaya çıkmakta olduğunu, küresel ve bölgesel düzeyde **böylesine çok sayıda** birbirine yakın teknolojik donanım ve insan kaynağına sahip **ülkenin aynı anda varlık göstermesinin** tarihte bir ilk olduğunu, bu aktörlerin niteliklerinin önümüzdeki on yıl içerisinde tanımlanabilir hale geleceğini, bu çok boyutlu ortamın olağanüstü **sofistike bir rekabet** ortamına temel teşkil ettiğini, geçtiğimiz on yılın çok büyük gelişmelere sahne olduğunu, **önümüzdeki on yılda** gelişmelerin daha da hızlanmasının beklenmesi gerektiğini ve bu on yılda izlenecek politikaların uluslararası yapının ve Ülkelerimizin önümüzdeki dönemlerde nasıl şekilleneceği üzerinde belirleyici etkilere sahip olacağını, çok boyutlu rekabetin **entegrasyon, mikro milliyetçilik, ve öngörülemezlik** gibi üç temel yeni parametre doğurduğunu, bu çerçevede bir yandan AB'yi örnek alan bölgesel ekonomik ve siyasi bütünleşme çabalarının, öte yandan etnik ve mezhep temelli bölünmelerin arttığını, önümüzdeki on yıl içerisinde BM ye mevcut ülke sayısı kadar yeni ülkelerin eklenebileceğinin konuşulur hale geldiğini, Sudan, Mali, Libya, Suriye, Irak, Belçika, İspanya ve İskoçya'daki gelişmelerin bu yöndeki ilk emareler sayılması gerektiğini, mikro milliyetçilik ve terörizm, siber saldırı olasılığının artması vb nedenlerden dolayı öngörülebilirlik çağının sona erdiğini ve belirsizlik döneminin başladığını, **Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan** başlayan sürecin birçok ülkeyi etkilediğini, bu sürecin **Güney Asya'ya** sıçrama riskinin son derece yüksek olduğunu, bu üç bölgedeki farklılıkların her geçen sürede derinleştiğini, **etnik ve mezhepsel** guruplar arası çatışma riskinin doruk noktaya çıktığını, bu durumun söz konusu bölgelerde kontrollü istikrarsızlık yaratmak isteyen dış güçlerin işine geldiğini, devlet deneyimi güçlü, uluslararası iş birliği ve manevra kabiliyeti yüksek ülkelerin bu durumdan daha az etkileneceklerini, çağın gerisinde kalmış insan kaynağı yoksunu ülkelerin ise daha zayıf konumda



olduklarını, **batılı ülkelerin bu süreçte, tıkanan ekonomileri için yeni bir liberal ekonomik kuşağı ve NATO ortaklık ve iş birliği alanlarını genişletmek için güvenlik kuşağı** oluşturarak nihai noktada **Rusya ve Çin'i dünya siyasetinden yalıtmayı** hedeflediklerini, Putin'in önümüzdeki on yıl içerisinde 684 milyar dolarlık savunma yatırımı yapılacağı yönündeki açıklamalarının bu sürecin Rusya tarafından iyi okunduğunu gösterdiğini belirtmişlerdir.

Bölge İçin “Arap Baharı”nın Anlamı

TASAM ekibi yeni yüzyılda da birlik içinde güçlü ülke olmanın tek yolunun **insan kaynağının niteliğinin güçlendirilmesinden**, Türkiye, Rusya ve İran gibi ülkelerin bu geçiş dönemini nasıl atlatacakları konusunda **sağlıklı risk analizleri** yapılmasından ve dönüşüm yaşayan ülkelerin kaos ve iç savaşa sürüklenmeden bu süreci atlatabilmeleri için yardımcı olunmasından geçtiğini, “Arap Baharı” adı verilen sürecin **global bir bahara** dönüşme potansiyeli taşıdığını, bunun emarelerinin sadece Afrika ve Asya ülkelerinde değil, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde de görüldüğünü, özellikle ekonomik sorunu olan ülkelerde “Arap Baharı” yöntemlerinin çeşitli unsurlarca kullanılabilir durumda olduğunu, **devlet otoritesini ve zihinsel güç eşiklerini** bu kadar zayıflatan üsluptan dönülmesi **gerektiğini**,

“**Global bahar**”da **üç temel eğilim** tespit etmenin mümkün olduğunu, bunların: 1-) Küresel Meydan Okumalar, iklim değişikliği, kitle imha silahları, kimyasal felaketler gibi bir ülkenin ya da bölgenin tek başına altından kalkamayacağı büyük riskler; 2-) Yeni dönemde sahneye çıkan güçlere BM’de ve diğer uluslararası kurumlarda nasıl bir rol verileceği, sistematik bütünleşmenin nasıl sağlanacağı, diğer bir deyişle güç ve adalet dengesinin nasıl sağlanacağı noktasındaki belirsizlikler; 3-) Devlet doğasının değişiyor olması, Komünist Çin’de devlet eliyle kapitalizm, Avrupa’da sosyal demokrasi uygulamaları örneklerinde görüldüğü üzere sosyalizm komünizm ve liberalizm gibi mevcut ideolojilerin uygulama değerinin ve içeriğinin hızla değişmesi olarak sıralanabileceğini; **beklenti yönetimi’nin devletler için yeni bir parametre olduğunu bunu iyi yönetilememesi halinde** bazı ülke ve bölgelerdeki siyasi eğilimleri yönlendirme amacıyla kullanılabilirliğini ve devletlerin bunları çok iyi anlayıp uygun önlemleri almaları gerektiğini,

Bu global trendin **üç farklı senaryodan** biri ile sonuçlanabileceğini, bunların: 1-) Küresel düzeyde demokratikleşme; 2-) Mikro milliyetçi eğilimlerin yaygınlık kazanması; 3-) Başat küresel güçlerin doğal kaynaklar, din, etnik köken, insan kaynağı gibi unsurların tümünü aynı anda kullanmak suretiyle yeni bir küresel “kaynak yönetimi sistemi” geliştirme amacını gerçekleştirme olasılığı olarak



tanımlanabileceğini, demokratikleşme senaryosunun tüm dünya için pek mümkün gözükmediğini, mikro milliyetçi senaryoların gerçekleşmesi halinde bu senaryoyu yönlendiren birkaç ülke dışındaki tüm ülkelerin tamamının büyük kayıplarla karşılaşacağını, **ABD'nin %60 askeri gücünü Pasifik'e kaydırarak** Çin'deki farklılıkların kaşınması yoluyla ortaya çıkması muhtemel bir kaosta diğer faktörler yanında silahlı güçlerini de biçimlendirme ve yönlendirme aracı olarak kullanma amacı güttüğünü, özellikle **Ortadoğu'da Şii-Sünni eksenli bir bölünme** ile bölge güçlerinin potansiyellerinin yok edilmesi riskinin en önemli risk olduğunu, Şii-Sünni ayrışması olasılığının ortadan kaldırılmasında İran ve Türkiye'nin üzerine büyük görevler düştüğünü; Türkiye-İran ilişkilerinde en önemli sorunun **güven eksikliği** olduğunu; bu nedenle önümüzdeki dönemde güven artırıcı önlemlerin artırılması gerektiğini, derin tarihi rekabetin dostluğun derinleşmesine engel teşkil etmemesi gerektiğini, çünkü dünyanın geldiği noktada Türkiye-İran ilişkilerinin radikal yeni bir konsept üzerine yeniden inşa edilmesi gerektiğini, **ilişkiler için yeni bir paradigmatik çerçeve belirlenmesi** gerektiğini,

IPIS ekibi tarihten ders alınarak **İran ve Türkiye'nin istismar edilmesinin engellenmesi** gerektiğini, Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Güney Asya ile ilgili olarak gerçekleştirilmeye çalışılan **Batılı senaryolara karşı teyakkuzun** her iki ülke için de hayati gereklilik olduğunu, Irak, Afganistan, Suriye, Çin ve gelişmekte olan tüm ülkelerde dünya hegemonu olma iddiasındaki ülkenin planlarına karşı dikkatli olunması gerektiğini, aslında bölgedeki gelişmelerin **hegemon aleyhine büyük meydan okuma** olduğunu, Afganistan'daki durumun da hegemon açısından büyük bir ikilem teşkil ettiğini ve bu nedenle söz konusu ülkeden çekilme ya da çekilmeme konusunda kararsız kaldığını, müttefiklerini bir araya getirmek için yeni kriz bölgelerine ihtiyaç duyduğunu, bu noktada Suriye'nin ikinci bir Afganistan olabileceğini, AB ve diğer müttefiklerin bu konuda benzer beklentiler içinde olduklarını, TASAM ekibi tarafından dile getirilen Rusya ve Çin'in kuşatılması ile ilgili fikirlere katıldıklarını, Suriye'ye dönük politikaların ve müdahale arayışlarının aslında bu ülkeyi demokratikleştirme amacı gütmeyeceğini, bölgeyi kontrol için Suriye'yi bir müdahale noktası olarak tutmak olduğunu, **Suriye'nin yeni bir Afganistan olmaması için Türkiye ve İran'ın ortak bir yaklaşım geliştirmeleri gerektiğini**, bunun için uygun araç ve yöntemlerin belirlenmesi gerektiğini, **Şii-Sünni çatışmasının engellenmesi** için acil tedbirler alınması gerektiği konusunda da TASAM ekibi ile aynı görüşte olduklarını, özellikle modern dönemlerde Şii-Sünni ayrımının derinleştirilmesinin ve iki mezhep mensuplarının çatıştırılarak zayıf düşürülmelerinin ve bölgenin Batı için sürekli bir müdahale alanı halinde kalmasının bir Batı projesi olduğunu, **bütün mezheplerin bölgesel sorunların çözümüne katkı sağlamak üzere bir araya gelmelerinin önemli bir çözüm yöntemi olarak gözüktüğünü**, İran ve Irak'ta ulemanın bu yaklaşımı onaylamakta olduğunu, mezhepsel ve etnik ayrışmaların siyaset gereği olarak kullanılmasına karşı olduklarını, Türkiye, İran ve Mısır liderliklerinin bunun doğu işleme için gerekli girişimleri sürdürmekte olduklarını, bu bağlamda Mısır'ın yönetim kademeleri, düşünce kuruluşları ile sürece katılımının son derece önemli olduğunu;



TASAM ekibi bugüne kadarki **anlaşmazlık ve çatışmaların temelinde Suriye'deki rejimin değişip değişmemesi üzerindeki farklı görüşlerin yattığını**, ama bugün gelinen noktada konunun Esed rejiminin gitmesi ya da kalması olmadığını, bunca yaşanan şiddetten sonra hangi taraf haklı olursa olsun Suriye'nin gelecekte bu yönetimle devam etme şansı olmadığını, artık meselenin Suriye'nin bütünlüğünün korunması meselesi olduğunu, bunun Suriye'de farklı yaklaşımlara sahip olan Türkiye'nin de İran'ın da ortak kaygısı olduğunu, dolayısıyla bu konuda son iki yılda güdülen politikaların bir kenara bırakılarak Suriye'de bütünlüğü koruyacak bir çabaya odaklanması gerektiğini, İran ve Türkiye'nin birbirlerinin reel politik dengelerini empati kurarak değerlendirmeleri ve iki ülkenin de kendi reel politik dengelerini sürdürmeleri gerektiğini, bu bağlamda karşılıklı bağımlılık, orantılı riski görerek değerlendirme yapmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Enerji güvenliği konusunda görüşlerini dile getiren **TASAM ekibi** bölgesel enerji güvenliğinin çok boyutlu ve çok taraflı çalışmalarla gerçekleştirilebileceğini, enerji güvenliği ile ilgili olarak üretici ülke, tüketici ülke ve transit ülke olmak üzere üç farklı taraftan söz edilebileceğini İran'ın üretici ve transit ülke, Türkiye'nin ise tüketici transit ülke özellikleri taşıdığını, tarafların ortak ve farklı kaygılarının bulunduğunu, enerji güvenliğinin sağlanmasında üretim, ulaştırma ve pazar güvenliğinin bir bütün olarak ele alınması zorunluluğu nedeniyle Türkiye ve İran'ın **enerji güvenliği konusunda da sıkı bir iş birliği** halinde olmaları gerektiğini, **kaynak ve pazar çeşitliliğinin sağlanması** noktasında üçüncü ülkelerle yapılan ortak faaliyetler konusunda tarafların birbirlerini anlayışla karşılamaları gerektiğini, enerji güvenliği bağlamında doğu-batı ekseninde büyük bir hareketliliğin mevcut olduğunu, **İran'ın bu hareketliliğin dışında kalmaması** için önlem alması ve aktif olması gerektiğini, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi açısından **nükleer enerjinin** büyük önem taşıdığını, bu bağlamda tüm diğer ülkeler gibi İran'ın da barışçıl amaçlarla nükleer enerji üretme hakkı olduğunu, **Türkiye'nin** enerji kaynakları bakımından son derece yoksul bir ülke olduğunu ve bu nedenle **enerji geçiş ülkesi** olarak jeopolitik konumunun avantajlarını kullanmaya çalıştığını, enerji bağlamında Türkiye ve İran arasındaki karşılıklı bağımlılık kapasitesinin oldukça yüksek olduğunu ve bu kapasitenin hayata geçirilmesinin iki ülke ilişkilerinin geleceği ve bölge barışı açısından son derece önemli olduğunu, Şah döneminde ortaya atılan ama sonuçlandırılmayan Ahvaz-İskenderun boru hattı gibi projelerin gündemde tutulması gerektiğini, siyasi mülahazaların enerji iş birliğini engellememesi gerektiğini,

IPIS ekibi Türkiye'nin enerji bakımından yoksul olmasına karşılık su kaynakları bakımından oldukça iyi durumda olduğunu, bölgesel düzeyde bütünlük politikalar izlenmesi halinde bunun ciddi bir avantaja dönüştürülebileceğini, **Kafkasya'da ve Hazar denizinde** oynanan enerji oyunları göz önüne alındığında **Türkiye'nin burada oynadığı rolün** Türkiye - İran enerji ilişkilerini zora soktuğunu, ABD'nin sert ve yumuşak tüm gücünü kullanarak 90'lı yılların ardından ortaya attığı projelerle BTC ve BTE petrol ve doğal



gaz boru hatlarının gerçekleşmesini sağladığını, her iki projenin de ekonomik rasyoya dayanmadığını ve siyasi bir mesele olduğunu, örneğin BTC hattında petrol yetersiz geldiğinde Kazakistan'dan tankerlerle petrol taşındığını, ikinci bir etken olarak Rusya'dan AB'ye enerji akışının artması ile birlikte Türkiye'nin bundan ders çıkararak “mecazi” üretici olma arayışına girdiğini, kısa vadede bu amacın Türkiye lehine gözükmesine rağmen derinlemesine son analizde üretici-tüketici ilişkilerinin değişmez esaslara dayanması nedeniyle **Türkiye gibi transit ülkelerin lehine olmadığını, İran'ın** petrol çıkarma ve işleme konusunda **ileri teknolojiye** sahip olmadığı gibi bu alandaki eksikliğin kısa sürede giderilmesinin de mümkün olmadığını, **Nabucco projesinin** Türkiye tarafından engellendiği yönündeki haberlerin dikkat çekici olduğunu, **Körfez'deki gerilimlerin Rusya'nın işine yaradığını**, Kuzeydoğu Rusya'da enerji üretiminin çok yüksek rakamlara ulaştığını, **kaya gazı** çıkarma teknolojilerinin geliştirilmesi ise üretim giderlerinin minimuma düştüğünü, **ABD'nin Avrupa ve Uzakdoğu enerji pazarlarının kontrolünü elinde tutma çabası** içinde olduğunu, Trans-Hazar projesinin gerçekleşmesi halinde Orta Asya üzerinde ABD kontrolünün sürekli hale geleceğini, Türkiye'nin bu noktada ABD ile birlikte davranmasının İran ve Türkiye ilişkileri açısından ciddi sorunlar doğurma riski taşıdığını, jeopolitik bakımdan benzer konumda bulunan iki kardeş ülkenin üretim ve teknolojiyi kardeşçe kullanmak suretiyle kalıcı bir birliktelik tesis etmek üzere politikalar geliştirmeleri gerektiğini, buna karşı çıkmanın iki ülke açısından jeopolitik basiretsizlik anlamına geleceğini ifade etmişlerdir.

IPIS ekibi iki ülke arasındaki ilişkilerde kimi zaman bir takım gerilimlerin **kriz düzeyinde** yaşandığını ama bunun İran ile Türkiye arasındaki ikili ilişkilerden kaynaklanmayıp, **bölgesel krizlerin bir yansıması olduğunu**, Özal-Rafsanjani döneminde yakınlaşmaya başlayan İran ve Türkiye ilişkilerinin komşularla sıfır sorun politikaları sonucunda ivme kazandığını ve bunun karşılıklı güven ile perçinlendiğini, ama son dönemde ortaya çıkan bazı bölgesel olayların iki ülke arasındaki ayrışma noktalarının gündeme gelmesine neden olduğunu, gelinen noktada **Suriye'deki değişimin tarihsel hatırayı canlandırdığını**, Türkiye'nin uluslararası örfe aykırı şekilde Erbil ile stratejik yakınlık içinde olmasının Türkiye'nin bölünmesi ile sonuçlanabilecek bir stratejik nostalji olduğunu, aslında Türkiye ve İran'ın Ortadoğu'da Almanya ve Fransa'nın Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında üstlendikleri rolü oynama kapasitesinde olduklarını ama sinir uçlarına bu şekilde dokunulmasına bir anlam verilemediğini, bu söylenenlerin **İran'ın Suriye'deki rejimi tamamen desteklediği anlamına gelmediğini**, Batılı ülkelerin bölge için kullandıkları **demokrasi söyleminin doğru olmadığını**, Bahreyn ve Yemen deneyimlerine bakıldığında bunun açıkça anlaşıldığını, Ali Şeriatî'nin “Kapitalist dünyada demokrasi ve özgürlüğe inanç safdilliktir” sözlerinin bir kez daha doğrulandığını, **İran'ın Şii politikaları güttüğü yönündeki iddiaların doğru olmadığını**, nitekim İran'ın Sünni Hamas'ı başından beri desteklediğini, Bosna'ya yardımcı ve destekçi olduğunu, tarihin Türkiye ve İran'ı stratejik iki ortak olmaya zorladığını, stratejik işbirliğinin **iki ülke arasındaki stratejik derinliğin gözden geçirilmesini**, İran ve Türkiye'nin oyun kurucu ülkeler haline gelmelerini gerektirdiğini,



son dönemde ortaya çıkan söylemlerin iki ülke çıkarlarına aykırı olduğunu, iki ülkenin **Çaldıran'ı aşarak Yavuz'la Şah'ı barıştırması gerektiğini**, Bülent Ecevit'in "ABD politikalarına sessiz kalmak ABD ile birlikte olmaktır" sözlerinin unutulmaması gerektiğini;

Dünyanın bir dönüşüm süreci içerisinde olduğunu, "Tarihin Sonu" ve "Medeniyetler Çatışması" tezlerinin dünya gerçekliği ile örtüşmediğini, devletlerin artık yegâne oyuncular olmadıklarını, sivil toplum ve düşünce kuruluşlarının da uluslararası alanda tek taraflı ya da çok taraflı önemli roller oynamaya başladıklarını, Tahrir Meydanı'na inenlerin tüm dünyayı etkilediklerini, çatışmaların sadece yatay düzlemde gerçekleşmediğini, dikey çatışmaların daha önemli olduğunu, zalimler (müstekbirin) ile mazlumlar (mustazafin) arasındaki çatışmaların ikinciler lehine önemli sonuçlar doğurmak üzere olduğunu, bunun tüm dünya halkları için geçerli olduğunu, bunu gören zalimlerin Ortadoğu bölgesini mezhepsel ve etnik bazda bölerek yönetme arayışında olduklarını, meşruiyetlerini halklarından almayan yöneticilerin bundan böyle varlıklarını koruyamayacaklarını, İran 1979 devrimi ile bölgedeki ilk halk hükümetini oluşturduğunu, Türkiye hükümetinin de halk desteğine dayandığını, şu an için dünyada iki temel kamptan söz edilebileceğini, bunlardan birincisinin ABD öncülüğündeki mütehakim yönetimler, ikincisinin ise Müslümanların başını çektiği dünya halkları olduğunu, Türkiye ve İran'ın mütehakim karşıtı kampta yer aldıklarını, mütehakimler ile halklar arasındaki mücadelenin çoktan başlamış olduğunu; Tunus, Libya, Yemen, Mısır vb ülkelerdeki batı temsilcisi mütehakimlerin mücadeleyi kaybettiklerini, diğerlerinin de benzer akıbete uğrayacaklarını, Türk hükümetinin hangi kampta yer aldığını netleştirmesi gerektiğini, Suriye'nin bölgede İsrail'e karşı sonuna dek mücadele eden tek hükümet olduğunu ve şimdi cezalandırılmak istendiğini, Beşar Esed'in halk desteğine sahip olduğunu, aksi halde Hüsnü Mübarek gibi 1-2 hafta içerisinde düşmüş olması gerektiğini, halk bir yönetimi desteklerken onun gitmesini söylemenin halka karşı haksızlık olacağını;

Arapların İran algısının iyi yönetilmesi ve bu konuda İran ve Türkiye'nin birlikte çalışması gerektiğini, 1973 petrol ambargosunun ardından Batılı ülkelerin **Ortadoğu'da balkanlaştırma ya da Lübnanlaştırma** politikaları izlediklerini ve **Bernard Lewis planını** hayata geçirmeye çalıştıklarını, sürecin bu günlerde Sudan'da işletildiğini, planın Türkiye, İran ve Mısır'ı da kapsadığını, Soğuk Savaş zihniyeti ile kurulan **NATO'nun** kuruluş gerekçelerini kaybetmesine rağmen hızla **küresel bir örgüt haline getirilmeye çalışıldığını**, Türkiye ve İran'ın kendi durumlarına netlik ve istikrar kazandırmaları ve o pozisyonlardan buna atlamamaları gerektiğini, **Kürecik radar istasyonu ve patriotlarla** ilgili politikaların anlaşılmasının güç olduğunu, Türkiye'nin NATO üyeliğinin Soğuk Savaş koşullarında gerçekleştiğini, şimdi İslam dünyası için adalet sağlayan bir ülke olması gerektiğini, İran'ın Suriye için önerdiği altı maddelik planın belki de en iyi çözüm önerisi olduğunu belirtmişlerdir.



TASAM ekibi, Türkiye'nin NATO'ya Soğuk Savaş koşullarında girdiğini, bu dönemde Doğu Anadolu ve Boğazlara dönük SSCB taleplerinin Türkiye'nin NATO'ya girişi üzerinde etkili olduğunu, bu etkinin Soğuk Savaş'ın seyrine göre derinlik kazandığını ve bu dönemde Türkiye'nin kendi güvenlik algılamaları çerçevesinde önemli taahhütler altına girdiğini ve bu taahhütlerin halen geçerliliğini koruduğunu, **önümüzdeki dönemde Rusya, Çin ve İran gibi bölgesel, küresel güçlerin ve Türkiye'nin güvenlik algılamalarının NATO üyeliğinin niteliği üzerinde etkili olacağını**, Kürecik radar istasyonunun Türkiye'nin NATO üyeliğinin doğal bir sonucu olduğunu, saldırı değil savunma konsepti temelli patriot füzelerinin - sembolik önemi yüksek olsa da- menzilleri ve sayıları itibari ile teknik açıdan İran ya da başka ülkeler için tehdit teşkil etmelerinin mümkün olmadığını, bu bağlamda İran Genel Kurmay Başkanınca yapılan açıklamalara Türkiye'deki çevrelerce bir anlam verilemediğini, **İran ve Türkiye'nin Suriye gibi bölgesel sorunlarda iki karşıt taraf haline gelmelerinin sadece ikili ilişkileri değil tüm bölgesel güvenliği tehdit ettiğini**, bölgesel sorunlarda taraf olmak yerine sorunların çözümü için demokratik yumuşak güçlerini kullanmalarının en sağlıklı yol olacağını belirtmişlerdir.

IPIS tarafı Kürecik radar istasyonunun kontrolünün tamamen Türkiye'nin elinde olmadığını düşündüklerini ve İran'ın buna karşı olduğunu, **İran'ın tüm dünya ülkeleri ile iyi ilişkiler geliştiren, buna karşılık çok az sayıdaki devletin hedefi haline gelen** bir ülke olduğunu, halkların zihinlerinde ve kalplerinde popüler bir oyuncu olduğunu, İran'ın bir çatışmaya taraf olduğu iddiasının mesnetsiz olduğunu, **Türkiye'nin Filistin'e olan desteğini** onayladıklarını, iki ülkenin her alanda rakip değil **tamamlayıcı politikalar geliştirmeleri** gerektiğini, Türkiye'nin bölgede öncü devlet ve baş aktör alma yönündeki söylemi ile İran'ın dengeleyici ve düzenleyici aktör olma **söyleminin uzlaştırılması gerektiğini**, bu şekilde iki ülkenin birbirini daha iyi anlayabileceğini, TASAM heyetince de dile getirilen İran'ın **nükleer faaliyetlerinin** şeffaflaştırılması gerektiği yönündeki taleplerin Batı dünyası temelli bir söylem olduğunu, İran'ın nükleer faaliyetleri konusunda verdiği taahhütlerde dostlarının herhangi bir tereddüdünün yersiz olduğunu, **Türkiye'nin** Suriye konusunda **Beşar Esed'in** gidip Sünnilerin iktidara gelmesi yönünde politikası olduğunu, **İran'ın** ise halkın talepleri doğrultusunda ve mevcut hükümetin katkısıyla istikrarın sağlanması olduğunu, **Suriye'nin Afganistan'a dönüşmesinden** kaygılı olduklarını böyle bir durumun sadece batılı ülkelerin çıkarlarına hizmet edeceğini, bölge ülkelerinin ise bundan büyük zarar göreceklerini, Suriye'nin yeni bir 'Afganistan'a dönüşmesinin bölgeyi en az yüz yıl daha istikrarsızlaştıracağını, batılı kaynaklardan **Kürecik radar sisteminin Gazze saldırılarında kullanıldığına dair bilgi edindiklerini**, patriotların da benzer amaçlarla kullanılmasından kaygı duyduklarını, Türkiyeli dostlar bunun aksini iddia etseler de algının başka, güvenliğin başka şeyler olduğunu, İran'ın batılı ülkelerle yaşadığı deneyimlerin unutulmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.



TASAM ekibi iki ülkenin birbirini daha iyi anlayabilmek için karşılıklı empati yapmaları gerektiğini, bölgedeki gelişmelerin hiçbir bölge ülkesinin tek başına inisiyatifinde olmadığını, sürecin öncesinin bölge ülkelerince iyi okunmadığını, Türkiye'nin de İran'ın da kendi açılarından doğru politikalar uygulamaya çabaladıklarını, Türkiye'nin AB katılım müzakereleri yürüten ve bu anlamda kurumsal batılı deneyime sahip tek Müslüman ülke olduğunu, Soğuk Savaş döneminde NATO'ya girdiğini ve bu gün bu ittifakın gözden geçirilmesi için açıklanabilir bir nedenin bulunmadığını, olayların ve ülke politikalarının siyah-beyaz bir perspektiften ele alınmasının kısır döngülere yol açacağını ve çözüm olasılıklarını ortadan kaldıracığını, bölgede gereksiz kutuplaşmaların ortaya çıkmasına neden olabileceğini, **Suriye'nin bu denli önemli bir uluslararası vaka haline gelmesinin asıl nedeninin başat güçler arası mücadelede son önemli cephe konumuna düşmesinden kaynaklandığını**, hem İran'ın hem Türkiye'nin Suriye politikaları ile ilgili olarak kendilerince haklı nedenler ve argümanlar ileri sürebileceklerini ama **sonuç itibariyle yok olanın Suriye olduğunu**, bu durumda her iki ülkenin de bu kaostan nasıl çıkılabileceği konusunda kafa yorması ve **iş birliğine** gitmesi gerektiğini, sürecin başında Eset ailesinin haklı gerekçeleri bulunduğunu, o an için uygun bir pazarlıkla geri çekilmesinin en uygun seçenek olduğunu, ama "ben yoksam Suriye de yok" mantığı ile bu günlere gelindiğini, bu noktada Türkiye'nin de İran'ın da **sorun için farklı çözümler arayışında olmaları gerektiğini**, değişen paradigmaların mümkünse başkalarından önce takip edilmesi gerektiğini, **gündemin ardından sürüklenmenin temel sorun olduğunu, uluslararası temel aktörlerin geliştirmeye çalıştıkları yeni adımların iyi okunması gerektiğini**, örneğin ABD'nin ulusal güvenlik önceliklerinde terör sorununu birinci sıradan üçüncü sıraya çektiğini (ilk enerji, ikincisi ekonomi), fakat bu kavramların işlevleri üzerinde klasik anlamlarla değil farklı parametrelerle çalışıldığını, örneğin enerji, su ve gıda güvenliği ile birlikte bütün kıtaların veya bölgelerin bir güvenlik bütünlüğü içerisinde ele alındığını, sonuç itibariyle **İran – Türkiye ilişkilerinde yeni radikal bir paradigmaya ihtiyaç bulunduğunu, kullanılan söylemin makul, gerçekleştirilebilir ve sürdürülebilir olması gerektiğini, iki ülkenin endişelerini, önceliklerini ve bağımlılıklarını önceleyen, empati yapan yeni bir yaklaşımın geliştirilmesinin zorunlu olduğunu** ifade etmiştir.